

[Gunnar Jensen.]

den vi alt for hurtigt udsætter revisionen, at der bliver holdt et udvalgsmøde, hvor vi sammen med ministeren kan drøfte nogle spørgsmål.

Medens landbrugsministeren kan dispensere fra 40 års kriteriet, når det drejer sig om bl. a. etableringstilskud, kan han ikke dispensere, når det drejer sig om driftstilskud. Det vil vi gerne have en drøftelse af.

Ligeledes er det sådan, at medens driftstilskud og lån højst kan beregnes i forhold til en købesum af 600.000 kr., er der ingen begrænsning for etableringstilskud. Også dette forhold vil vi gerne se på.

Endelig vil vi gerne have en drøftelse af uddannelseskravene. Man lægger vægt på landbrugsskoleuddannelsen, hvad vi naturligvis også gør, men også andre steder inden for undervisningssektoren kan man erhverve visse færdigheder og uddannelser på flere måder. Derfor vil vi gerne bede om en kort, men hurtig udvalgsbehandling.

Morten Lange: I vores store kompleks af landbrugslove indtager denne lov en særstilling, idet det måske er den eneste, som så nogenlunde ligger totalt på linje med socialistisk folkepartis planer om, hvorledes landbrugslovgivningen skal være, så jeg skal ikke gøre mange bemærkninger ved denne lejlighed, ud over naturligvis at vi gerne medvirker til en kort udvalgsbehandling og håber, at loven må blive videreført med succes.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Jeg takker for tilslutning til lovforslaget og skal give tilsagn om at komme med de ønskede oplysninger i et udvalg. Jeg takker også for tilsagnet om en hurtig udvalgsbehandling.

Til hr. H. C. Toft vil jeg gerne sige, at hans spørgsmål til mig jo drejede sig om noget andet, men jeg skal svare på det så godt, som jeg kan. Jeg vil gøre, hvad der er mig muligt for at fremme forhandlingerne om afsætningsloven og om kornloven og dermed også om en kornaftale, idet jeg er meget opmærksom på, at der ikke er ret mange dage tilbage inden den 2. juni. Jeg kan ikke sige præcis, om det bliver få dage, det må nok blive noget med uger.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om uddannelse af husholdningslærere.

Lovforslaget (nr. 190) findes i tillæg A. sp. 3123, fremsættelsen i tidenden sp. 3534).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Tove Lindbo Larsen: Uddannelsen af husholdningslærere går så langt tilbage som til 1902, da det første seminarium oprettedes i Sorø. 3 år efter oprettedes seminarierne hos Suhr i København og Birgitte Berg Nielsen på Frederiksberg.

Siden har kommissioner i 1920 og 1939 afgivet betænkninger, og bekendtgørelser er fremkommet herefter. Først i 1942 blev det lovfæstet i forbindelse med lov om husholdningsskoler og husholdningsseminarier, hvori seminariernes økonomiske forhold behandlede, ligesom de studerendes optagelsesbetingelser blev fastsat. Undervisningsministeren bemyndigedes til at give regler for undervisning og eksamen. I 1969 gennemførtes lov om statsstøtte til private seminarier og i 1970 lov om folkehøjskoler, landbrugsskoler, husholdningsskoler og efterskoler.

Uddannelsestiden for husholdningslærere har gennemgået en udvikling fra 2 år, til det efter bekendtgørelsen i 1960 blev 3 år, og det lovforslag, der nu ligger på bordet, angiver 3½ år. Der er gennem de sidste 20 år uddannet i alt ca. 100 husholdningslærere årlig fra de to nu eksisterende seminarier i Sorø og København.

Det er således første gang, der foreligger en selvstændig lov om uddannelse af husholdningslærere, hvilket jeg anser for meget tilfredsstillende. Det er et lovforslag med

[Tove Lindbo Larsen.]

særdeles fyldige bemærkninger, hvorved man antyder betydningen af en selvstændig lov. Lovforslaget er udformet og opbygget med stor hensyntagen til opbygningen af lov om uddannelse af lærere til folkeskolen og af børnehave- og fritidspædagoger, men den tager særlig sigte på at give de studerende kundskaber og færdigheder, så de kan varetage undervisnings-, vejlednings- og oplysningsopgaver i husholdnings- og forbrugerspørgsmål.

Arbejdsområderne for husholdningslærere vil dels være undervisning på forskellige typer af skoler, herunder som faglærere i folkeskolen, dels som vejledere, rådgivere og konsulenter for organisationer, institutioner, erhvervsvirksomheder m. v. Den sidste del er værd at lægge mærke til, da mange husholdningslærere allerede i dag er beskæftiget uden for den egentlige skolevirksomhed. Man har også al mulig grund til at forvente et øget behov for folk med teoretisk og praktisk faglig kunnen forenet med stor pædagogisk indsigt.

Ændringerne fra den gamle lov til lovforslaget her ligger såvel i optagelsesbetingelser som i uddannelsestid og -forløb. Tidligere krævedes optagelsesprøve, medmindre visse andre eksaminer var bestået tilfredsstillende inden for de sidste 6 år. Dette er nu foreslået ændret til HF, studentereksamen eller, hvad der specielt må bemærkes, visse erhvervsfaglige uddannelser. Her tænkes særligt på uddannelser inden for nærings- og nydelsesmiddelindustrien. Jeg mener, det er en god demokratisk ting, at andre uddannelser kan give adgang. Der må dog peges på det nødvendige i supplerende fag, for at man skal kunne klare den teoretiske uddannelse tilfredsstillende. Denne ting, mener jeg, bør bemærkes i den kommende bekendtgørelse.

Det nugældende krav om 1 års praktisk huslig foruddannelse og 5 måneders husholdningsskoleophold falder bort. Jeg er meget tilfreds med, at de praktiske ting falder bort som optagelseskrav, da det igennem årene har vist sig, at det er særdeles forskelligt, hvordan man forvalter disse 1¹/₂ år, og de dermed ikke giver basis for seminarieuddannelsen. Denne modernisering af optagelsesbetingelserne kan jeg tilslutte mig.

Ændringerne af uddannelsens forløb skal ses i sammenhæng med de nye optagelsesbetingelser. Uddannelsestiden bliver nu 3¹/₂ år mod 3 år tidligere, uden at den dermed betyder en særlig samfundsøkonomisk belastning.

Vedrørende uddannelsesforløbet vil jeg gerne give udtryk for tilfredshed med, at man efter et års studietid tager stilling til den studerendes ret til efter sit standpunkt at fortsætte uddannelsen, men jeg vil dog gerne spørge ministeren, om han ikke finder det rigtigt, at sagen behandles i det nedsatte fællesudvalg forud for lærerråd, hvor de studerende ikke har sæde, før det afgøres af ministeren efter indstilling fra seminariets rektor. Dette kunne eventuelt også drøftes i udvalget.

Loven indeholder tillige den ændring, at der lægges samme vægt på de tre hovedfaggrupper: 1) det pædagogiske, 2) konsumentkundskab, herunder samfundskundskab og sociologi, og 3) naturfag, ernæringslære- og kostlærefag og husholdningstekniske fag. Dette sigter imod den vifte af arbejdsområder, der ligger for husholdningslærere i fremtiden. Jeg tænker her for det første på oplysningsopgaverne inden for forbrugerområdet, for det andet på husholdningsteknisk oplysning og vejledning, der må forventes udbygget i vor tekniske tidsalder, og endelig tænker jeg på den ernæringsfaglige oplysning, der både alment og også inden for det diætetiske område vil være nødvendig. Vi må erkende, at vi i Danmark har en del fejlernæring, der kræver oplysning og vejledning af kostkonsulenter, dels alment, dels i organisationer. Ligeledes oprettes der på hospitaler rundt om i landet i disse år mange stillinger som diætkonsulenter. Det er en personalegruppe, der indgår i den moderne patientbehandling, og hvor der er behov for såvel teoretisk som praktisk ernæringskundskab samt særdeles gode pædagogiske evner.

Jeg vil i denne forbindelse gerne pege på, at man i udvalget kunne overveje at indføre ordet „ernæring“ i formålsparagraffen, idet der mig bekendt ikke er andre uddannelser, der i deres grunduddannelse har så omfattende ernæringsteori, fysiologi og pædagogik.

Jeg vil gerne give udtryk for min tilfredshed med, at man nu har opbygget uddan-

[Tove Lindbo Larsen.]

nelsen med en bred grunduddannelse og et indbygget speciale beliggende i det tredje studieår. Her vil man også have muligheder for at fordybe sig i alle fagets nuancer. Jeg henstiller dog, at ministeren i den kommende bekendtgørelse uddyber specialernes omfang.

Nyskabelsen med en praktikleder på disse seminarier ligesom på folkeskolens seminarier hilser jeg med tilfredshed, og det gælder også tilknytningen af en øvelsesskole for børn, unge og voksne.

I lovforslaget er medtaget en bestemmelse om efter- og videreuddannelse på husholdningsseminarier, specialkursus ved Århus universitet, Danmarks lærerhøjskole og Nordisk Husholdningshøjskole. Det er altid forpligtende med et efter- og videreuddannelseskapitel i loven. Det anser jeg for rigtigt. Ikrafttrædelsesdatoen er 1. august 1974, og det finder jeg i orden.

I internationalt omdømme har den skandinaviske og hermed den danske uddannelse af husholdningslærere været særdeles anerkendt. Dette kan vi kun leve op til ved at følge med udviklingen, og det giver dette lovforslag med efterfølgende bekendtgørelse muligheder for, hvis vi holder linjen, hvorfor jeg på mit partis vegne skal anbefale lovforslaget til grundig behandling i et udvalg.

Gerda Møller: Det er rigtigt, som der står i bemærkningerne til det foreliggende lovforslag, at spørgsmålet om en revision af husholdningslæreruddannelsen længe har været aktuelt. Vi fik i 1970 en længe tiltrængt ajourføring og samtidig en fornyelse ind i undervisningen på husholdningsskolerne, så den blev mere almindende og samtidig tog sigte både på opgaverne i hjemmet og på den aktuelle familie- og samfundsstruktur. Der blev også dengang skabt mulighed for at tilbyde en undervisning, der kunne indgå som større eller mindre dele af allerede eksisterende eller fremtidige uddannelser til de husligt beslægtede erhverv inden for bl. a. industrien og servicefagene. Der blev stillet meget store forventninger til denne fornyelse, som skulle gøre undervisningen mere attraktiv og også standse, mente man da, nedgangen i skolernes antal og igen stimulere interessen for dette fag hos de unge. De tal, vi havde på det tidspunkt,

viste jo, at i de sidste 5 år var 3 skoler blevet nedlagt, 2 stod over for at skulle nedlægges, og elevtallet i husholdningsskolerne var på det nærmeste blevet halveret.

I 1970, da vi fik denne fornyelse ind på husholdningsskolerne, blev der ikke rørt ved uddannelsen på husholdningsseminarierne, men der blev stillet en revision i udsigt i den efterfølgende folketingssamling. Det nåedes ikke, det var vel på grund af valget, men nu har vi altså lovforslaget på bordet.

Jeg må med det samme sige, at jeg kan ikke udtrykke helt den samme begejstring, som den socialdemokratiske ordfører gjorde her fra talerstolen. På baggrund af den nytænkning, som i de senere år er foregået på hele uddannelses- og undervisningsområdet, kan det nok, mener jeg, virke skuffende, at vi her bliver præsenteret for et lovforslag, der bygger skrankerne for folkets udfoldelse i arbejdslivet højere fremfor at bryde dem ned. Ministeren siger i sin fremsættelse, at uddannelsen skal leve op til den foranderlighed, der sker i samfundet, men alligevel står vi her med et forslag til en uddannelse, som i bemærkningerne til lovforslaget benævnes som en enhedsuddannelse. Der er ikke tale om en uddannelse med flere retninger med hver sit erhvervskompetenceområde, men om en uddannelse, hvor de studerende kan erhverve sig særlige kundskaber inden for et specielt område, som har den enkeltes særlige interesse. Jeg er altså ikke af den opfattelse, som den socialdemokratiske ordfører er, at vi her står over for en uddannelse, der hviler på en basisuddannelse og så med flere retninger henimod specielle områder.

Mon ikke man havde levet bedre op til arbejdsmarkedets foranderlighed og til den enkelte elevs planer om erhvervsbeskæftigelse eller ønske om videreuddannelse, hvis man ikke indsnævrede adgangsvejene til videregående uddannelser ved at gøre dem afhængige eller betinget af bestemte eksaminer, og hvis man også gjorde især en uddannelse af denne art mere praktisk fremfor at gøre den mere teoretisk, uden at jeg derfor siger, at teori ikke er nødvendig?

Jeg kan heller ikke dy mig for at spørge, om en husholdningslærer overhovedet kan lave mad, når hun eller han er færdig med sin uddannelse. Jeg har ladet mig fortælle fra kompetent side, at det har det knebet med det efter den nuværende uddannelse, og

[Gerda Møller.]

dér har man endda først enten været på husholdningsskole eller fået en tilsvarende uddannelse ude i det praktiske liv. Ingen af de to dele skal man mere efter det foreliggende lovforslag.

I øvrigt vil jeg gerne med hensyn til selve uddannelsen sige, at jeg kan være tilfreds med, at man har slettet kravet om, at man skal være fyldt 19 år ved optagelsen i 1. klasse på seminariet. Det er helt i overensstemmelse med de ønsker, jeg har fremført i tidligere ordførertaler på dette område, og selv om lovforslagets optagelsesbetingelser indebærer, at de studerende for de flestes vedkommende alligevel nok vil være 19 år, er der trods alt tale om en smidigere udformning på dette punkt.

Som det er fremgået af mine tidligere bemærkninger, kan jeg ikke gå ind for, at man gør det til en betingelse for at blive husholdningslærer, at man har bestået studentereksamen eller HF. Begrundelsen har jeg givet, nemlig at det praktiske stadig må spille en afgørende rolle, og at man derfor ikke skal gøre adgangen til denne uddannelse afhængig af bestemte eksaminer. Af samme grund er jeg heller ikke tilfreds med, at man sletter hele den praktiske uddannelse, som i dag er et krav, og som er overordentlig vigtig, især for pædagoger. Jeg mener, det er vigtigt at have truffet unge, børn og ældre fra andre grupper i samfundet for bedre at kunne forstå dem, når man senere skal have med dem at gøre i sin undervisning.

Jeg er godt klar over, at det kan være vanskeligt at finde tilstrækkelig gode læresteder i en tid med så mange udeerhvervende husmødre, men jeg kan ikke se, at de ordinære husholdningsskoler, selv om der er variationer i den undervisning, de giver, ikke vil give bedre mulighed for oplæring i praktiske færdigheder, end det vil kunne ske i seminarieundervisningen, hvor man altså nu foruden de ca. 8 ugers årlige hospitant-tjeneste skal erstatte den bortfaldne forpraktikuddannelse.

Jeg beklager også, at man ikke holdt fast ved den oprindelige tanke, der er nævnt i bemærkningerne, at uddannelsen skal være 3-årig, men nu forlænger den med 1/2 år. Det virker mærkeligt i en tid, hvor man også fra regeringens side arbejder på — de tanker

var da fremme i forbindelse med besparelsesforanstaltningerne — at gøre uddannelserne kortere på flere og flere områder, at man så stiller ganske kort efter med et lovforslag, der i stedet for at forkorte en uddannelse gør den 1/2 år længere. Det mener jeg heller ikke falder i tråd med de almindelige ønsker ude omkring om at gøre de forskellige uddannelser kortere, dels af hensyn til økonomien, dels fordi de forskellige uddannelser så hurtigt forældes, hvilket kunne tale for en mindre vidtgående specialisering i grundstudierne til fordel for en mere udbygget efteruddannelse, som kan supplere og udbygge den oprindelige uddannelse, der også er taget højde for i lovforslaget.

Det selvstændige speciale er en nydannelse i uddannelsen. Det skal give mulighed for fordybelse i en bestemt emnekreds. Det kan blive en god ting, især hvis det afpasses efter erhvervslivets ønsker, så eleven virkelig får gavn af det senere i sit erhverv.

Med hensyn til seminarierne svarer de fleste af bestemmelserne til de bestemmelser, vi har i læreruddannelsesloven og i loven om uddannelse af børnehav- og fritidspædagoger, og jeg har kun den bemærkning, at vi i den konservative gruppe er tilfreds med, at man ikke instituerer et råd, som skal være rådgivende for ministeren i sager vedrørende uddannelsen, men i stedet for peger på nedsættelse af et kontaktudvalg med studerende, lærere, rektor og ministerium, hvor alle forhold, der kommer uddannelsen ved, kan drøftes, og hvor nye initiativer kan tages på baggrund af indhøstede erfaringer.

For en ordens skyld vil jeg gerne slå fast, at mit parti ikke er imod en revision af husholdningslærernes uddannelse, tværtimod, vi finder den stærkt påkrævet. Den har heller ikke været ført à jour siden engang i midten af 1940'erne. Vi ved, at arbejdsløsheden i dette fag er stor, ikke mindst i København, og at mange er gået fra faget, måske fordi uddannelsen ikke har været tiltrækkende nok, fordi den ikke har levet op til de krav, man stiller i dag. Vor indstilling er blot den, at vi ikke finder revisionen tilstrækkelig tidssvarende og hensigtsmæssig, og at der efter vor formening burde være større koordinering mellem beslægtede fag.

Det er helt rigtigt, at den udvikling, der foregår i samfundet, hvad enten det drejer sig om familien eller erhvervslivet, kræver

[Gerda Møller.]

nye uddannelser. Der vil dukke nye huslige servicefag frem, og der vil blive krævet mere omfattende uddannelse for at beklæde visse stillinger i institutionerne inden for det sociale område og inden for omsorgsarbejdet, i kantiner, i kostforplejninger, på kostskoler, ved rengøring, på vaskerier, fødevareredistributionen og også i visse industrier som konsulenter, vejledere og undervisere. Derfor kunne vi i mit parti tænke os en uddannelse, der hvilede på en basisuddannelse, som skulle være fælles for de forskellige uddannelser på alle disse beslægtede områder, således som man nu er i færd med at gøre det inden for en række andre uddannelser, og at man så efter grunduddannelsen kunne sammenstykke sin uddannelse efter sit behov til hver en tid, så resultatet kunne blive, at man fik nogle praktiske, jeg var lige ved at sige piger, for det er desværre dem, der fortrinsvis går til den uddannelse, men altså nogle praktiske mænd og piger, der kan leve op til de forskellige krav, der stilles, og derigennem have gode muligheder for også at få beskæftigelse i erhvervslivet. Det kræver naturligvis en kortlægning af de forskellige uddannelser inden for de beslægtede områder, og det kræver også en kortlægning af de almindeligt forekommende arbejdsopgaver, men det mener jeg ikke skulle være uoverkommeligt at få fremskaffet.

Jeg kan altså ikke på mit partis vegne tilsige dette lovforslag i den foreliggende form en velvillig behandling, men vi er til gengæld parat til i udvalget at være med til at bygge en uddannelse op på grundlag af de synspunkter, jeg her har fremlagt.

Merete Bjørn Hanssen: Det er i og for sig med beklagelse, jeg på mit partis vegne må sige til undervisningsministeren, at det foreliggende lovforslag for os i venstre rejser flere spørgsmål, end det besvarer. Isoleret betraget som en uddannelseslov på et afgrænset område kan lovforslaget umiddelbart virke velgennemarbejdet og båret af en række udmærkede hensigter om at tilpasse

et tidligere traditionelt kvindeerhverv med sin solideste forankring i landbrugssamfundet til det moderne industrisamfunds stærkt ændrede krav særlig på det familie- og forbrugermæssige område.

Ministerens egen tro på sine gode hensigter og deres fremtidsmuligheder kommer nok mest optimistisk til udtryk i bestemmelsen i lovforslagets § 2, som åbner mulighed for, såfremt der skulle vise sig behov for det, at oprette statsseminarier ved siden af de to privatseminarier, som i øjeblikket varetager uddannelsen af husholdningslærere. Jeg deler ikke denne optimisme, og min tvivl om berettigelsen af den fik jeg bestyrket, da jeg i lørdags, den 8. april, i Berlingske Tidende læste en artikel af erhvervsvejleder Inger Nørgaard, som ledsagede et hjertesuk over det højere adgangsniveau, som forslaget opererer med, med en bemærkning om, at husholdningslærerfaget er et fag uden arbejdsmarked. Heroverfor står dels de udtalelser, som fru Tove Lindbo Larsen er kommet med i sit indlæg her i dag om de forventninger, man nærer til et øget behov i kraft af den uddannelse, der foreslås her, dels de bemærkninger, der findes til lovforslaget om, at flere og flere husholdningslærere vil blive beskæftiget inden for industri- og servicevirksomheder. Jeg vil gerne spørge ministeren, om han har nogen sikker viden som baggrund for denne optimisme, eller om det alene er forhåbninger om, hvad den foreslåede uddannelse kan føre til, der har af født disse bemærkninger til lovforslaget.

Jeg skal ikke gøre mig til af, at jeg har haft mulighed for at gå i dybden på dette område, og det er jo også et arbejde, som rettelig hører hjemme i det kommende udvalg. Men de sonderinger, som jeg har kunnet foretage, siger mig, at det behov, som føles overordentlig stærkt ikke mindst blandt de allerede uddannede husholdningslærere, som i stigende grad savner beskæftigelsesmuligheder i overensstemmelse med deres uddannelse, er behovet for en gennemgribende samordning og koordinering af en lang række huslige og andre uddannelser.

[Merete Bjørn Hanssen.]

Fru Gerda Møller efterlyste en kortlægning på dette område. Jeg står her med en liste over omkring 14 forskellige uddannelser, som jeg ikke skal sige er udtømmende, og jeg skal heller ikke sige, om de alle kan samordnes. Men jeg synes, det giver et indtryk af det vældige behov, der er for en samordning. Derfor vil jeg gerne sige til ministeren, at vi dog nu med udgangspunkt i lovforslaget må kunne komme til bunds i og til klarhed over behovet for koordinering og opbygning af disse uddannelser efter de retningslinjer, som jeg er enig med fru Gerda Møller i: en basisuddannelse med elementer, der kan lægges ovenpå og føre videre for den enkelte i overensstemmelse med det erhverv, man søger senere.

Mit parti ser sig i hvert fald ikke i stand til, før vi i udvalget har set på dette koordinerings- og samordningsbehov, som jeg mener er af vital betydning for kvindebeskæftigelsen, at tage nogen principiel stilling til den foreslåede ændring af husholdningslæreruddannelsen.

Jeg skal ikke på nogen måde underkende de mange positive træk, der er ved lovforslaget. Men når jeg ser, at man har villet følge principperne i læreruddannelsen og børnehavepædagoguddannelsen, er der én ting, der slår mig, og det er, at selv om man for børnehavepædagoguddannelsens vedkommende har valgt 9. klasses prøve som adgangsniveau, ved vi fra folketingets undervisningsudvalg, at dette adgangsniveau i realiteten praktiseres som et studentereksameniveau. Nu vil ministeren også på husholdningslærerområdet hæve adgangsniveauet fra realeksamen til HF, studentereksamen og visse faglige erhvervsuddannelser, ligesom der skal være adgang for ministeren til at godkende optagelse af andre ansøgere med fornødne kundskaber. Jeg tror, det må have forståelse hos ministeren og langt ind i hans partis rækker, at denne bestandige højnelse af adgangsniveauet, som vi i disse år excellerer i, både villet som her i dette forslag og uvilket i forbindelse med børnehav- og fritidspædagogerne, i mit parti vækker bekymringer på grund af de uligheder og uddannelseskløfter, som vi dermed skaber i befolkningen, og de privilegier, vi dermed kommer til at fastholde fremfor at afskaffe.

Derfor tror jeg også, at ministeren vil

have forståelse for, at vi i mit parti ikke her ved førstebehandling kan gå med til et så højt adgangsniveau for en uddannelse, hvis beskæftigelsesmuligheder der hersker så megen tvivl om, som tilfældet er. Vi må i udvalget have afklaret denne uddannelses fremtidsmuligheder bedre, end jeg synes det er sket i lovforslaget. For mig er det helt afgørende, at ministeren vil give principielt tilsagn om, at vi med udgangspunkt i lovforslaget kan tage koordineringsproblemerne for de huslige og andre tilgrænsende uddannelser op som baggrund for en vurdering af, om det foreliggende forslag har fået den rigtige udformning.

Jeg skal så kun til sidst gøre yderligere en lille bemærkning, nemlig den, at jeg med interesse har set, at ministeren i § 13 søger bemyndigelse til selv at fastsætte de nærmere bestemmelser om sammensætningen af og beføjelserne for de studerendes råd ved husholdningsseminarierne. Jeg forstår altså, at studentereksamen ikke her skal være adgangsbillet til at etablere sig som en selvbestemmende interesseorganisation.

Med disse bemærkninger skal jeg sige, at mit parti er villigt til et grundigt udvalgsarbejde.

Samuelson: Jeg synes, det er udmærket, at der nu foreligger et lovforslag om uddannelsen af husholdningslærere. Men ligesom de to foregående ordførere kan jeg ikke være helt så begejstret som den socialdemokratiske ordfører. Noget af det, vi netop også har diskuteret i mit parti, er dette med adgangsbetingelserne, hvor man altså nu vil sætte HF eller studentereksamen som krav. Jeg tror ikke, det er rimeligt gang på gang at stramme adgangsbetingelserne for de videre uddannelser. Ganske vist står der, at tilsvarende uddannelser også kan bruges, men det vil i realiteten trods alt være sådan, at de fleste må over HF og studentereksamen.

En anden ting, som jeg til gengæld er glad for, det er, at man frafalder kravet om de 19 år. Jeg har aldrig nogen sinde kunnet begribe, hvorfor man skulle være 19 år, når man begynder på en husholdningslæreruddannelse, mens man andre steder kunne begynde tidligere.

Så er der spørgsmålet om den praktiske uddannelse, hvor det tidligere har været sådan, at man skulle arbejde 1 år enten i

[Samuel sen.]

huset eller på institutioner og derefter $\frac{1}{2}$ år på husholdningsskole. Jeg vil indrømme, at det måske ikke altid har været lige godt med det år i huset, for det kommer selvfølgelig an på, hvad det var for et hus, man kom i. Ganske vist har jeg indtryk af, at folk, som ønsker at uddanne sig til husholdningslærere, er særdeles eftertragtede som medhjælp i huset, men det skal selvfølgelig være et godt og et grundigt lærested, og det er måske lidt vanskeligt at administrere. Der er imidlertid mange institutioner, hvor man kunne få en praktisk erfaring, og for øvrigt kan man da godt starte uddannelsen på husholdningsskolerne, som ligger rundt omkring i landet. Det vil sikkert både være billigere og særdeles fornuftigt, når nu disse skoler ligger der i forvejen, om man tog fat på en blanding af teoretisk og praktisk uddannelse på disse institutioner.

Så kommer den egentlige uddannelse, som man foreslår sat op fra 3 til $3\frac{1}{2}$ år. Jeg vil nu meget gerne i udvalget se en lille smule på, hvad det egentlig er for krav, man vil stille inden for de forskellige fag. Jeg har indtryk af, at allerede tidligere har man haft kemi oppe på et overordentlig højt niveau, for slet ikke at tale om biokemi og andre fag. Det er jo et spørgsmål, om det er helt rimeligt at sætte fagene op på så høje niveauer, som det her er tilfældet.

Jeg mener, at uddannelsen som husholdningslærer er en særdeles udmærket uddannelse. Men jeg har et hjertesuk: mange af dem, der er uddannet som husholdningslærere, har tjent den danske folkeskole overordentlig vel i en lang række år, og man har været meget ivrig for at få fat på dem — men på særdeles dårlige vilkår. Enten har de kunnet være ansat som vikarer, eller også har de kunnet blive timelærere. Men lige så snart der så kom en person med en læreruddannelse og et kort husholdningskursus, blev de smidt ud igen. Jeg mener simpelt hen, vi må have opklaret: ønsker vi at anvende husholdningslærere i den danske folkeskole? I så fald skal de have rimelige vilkår, og ellers skal vi simpelt hen meddele, at de ikke skal bruges i den danske folkeskole. Jeg mener, at deres uddannelse er særdeles fortrinligt egnet til den danske folkeskole. I det hele taget kunne folkeskolen godt have brug for, at der kom flere faglærere ind, end

der er for øjeblikket, særlig da vi har den store læremangel.

Der er altså en lang række problemer, som jeg mener vi må drøfte i folketingsudvalget, inden dette lovforslag kan blive færdigbehandlet. Vi vil meget gerne deltage i arbejdet, men har altså en vis skepsis over for lovforslaget, sådan som det foreligger nu.

Kristine Heltberg: Med det foreliggende lovforslag synes uddannelsen af husholdningslærere at være kommet ind i en ny æra. Alene dette, at man i modsætning til tidligere tider ikke opererer med begrebet husholdningslærerinde, vidner om, at vi dog, om end i sneglefart, har bevæget os en smule væk fra kønsrollefordelingen. Det er et pædagogisk fag, det her drejer sig om, og ikke et, om man så må sige, damefag.

I undervisningens tilrettelæggelse har man ønsket at gøre uddannelsen mere selvstændig — sådan vil jeg i hvert tilfælde fortolke kravet om et selvstændigt speciale ved studiets afslutning — og indstille den på de moderne vilkår. Det er ikke husmødrene, der i første række tænkes at nyde godt af de kommende husholdningslæreres indsigt, men først og fremmest de institutioner, der i stigende grad har overtaget husmoderens opgave. Her må man efter min mening med særlig interesse notere sig det, der både i bemærkningerne og i ministerens fremsættelse er sagt om lærernes funktion som forbrugervejledere i denne del af den pædagogiske tjeneste, som må synes at være så overordentlig vigtig.

Det er tillige væsentligt, at de allerede opnåede krav, hvad angår standard inden for de naturlige discipliner, ikke svækkes. På den anden side forekommer det mig, at de samfundsfaglige discipliner, der lægges øget vægt på, ganske sikkert vil være af betydning for de kommende lærere på husholdningskurser og -skoler både for voksne og unge.

Der kan efter min mening siges meget godt om lovforslaget, der forekommer mig at være gennemtænkt og grundigt gennemarbejdet. Man kan naturligvis diskutere, om undervisningens teoretiske side ikke kommer til at dominere i alt for overvældende grad over den praktiske. Men som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, synes

[Kristine Heltberg.]

man nu at være opmærksom på, at denne fare må undgås.

I og for sig noterer jeg med en vis tilfredshed, at den lidt tilfældige form for praksis ved 1 års arbejde i huset afskaffes. Det er efterhånden ikke til at finde hjem, hvor en sådan tvungen praktik ikke blot bliver til lidt tvungen husassistentgerning, men til i egentlig forstand praktik f. eks. under en kyndig landbohusmoders vejledning. Jeg vil se frem til, at der i udvalgsarbejdet bliver mulighed for at få de nødvendige oplysninger om, hvordan den praktiske side af studiet tænkes ordnet.

I og for sig betyder opgivelsen af denne forpraktik i realiteten, at den forudsete studieforlængelse med $\frac{1}{2}$ år ikke bliver studieforlængende, og det er noget, som jeg mener man må tillægge en vis vægt i disse tider.

Med hensyn til adgangs begrænsningerne fortolker jeg det, der står i bemærkningerne om, at man har tænkt sig at administrere dem meget smidigt, sådan, at det ikke nødvendigvis er studentereksamen eller nødvendigvis HF, men også tilsvarende teoretiske forudsætninger inden for de relevante fag, der giver adgang til seminarierne.

Alt i alt må vi i mit parti stille os positivt til lovforslaget. Vi noterer os med en vis glæde, at det ikke skulle medføre nævneværdige udgiftsstigninger. Men der er en del spørgsmål, specielt vedrørende det, der allerede er blevet nævnt her flere gange, og som forekommer mig at være det helt centrale, nemlig hvordan man har tænkt sig at integrere husholdningslæreruddannelsen i uddannelsessystemet som sådant. Der er nogle antydninger af, at man har været opmærksom på denne integrering, i det, der står om videreuddannelsen af uddannede husholdningslærere. Men det forekommer mig, at netop den tendens til fleksibilitet og integrering af de videregående uddannelser, som vi mærker som et væsentligt samfundskrav i disse tider, måske ikke er helt tilstrækkelig tilgodeset. Det forekommer mig, at der på dette punkt er en del at gøre i udvalgsarbejdet, hvortil vi altså kan tilsige en velvillig holdning.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg vil gerne takke ordførerne for en stort set positiv, men også kritisk behand-

ling af det foreliggende lovforslag. Jeg vil sige indledningsvis, at der ikke er nogen af de punkter, som har været nævnt med en særlig kritik og en særlig skepsis, som vi ikke, i hvert fald for så vidt angår mig, kan få en helt fordomsfri drøftelse af under det udvalgsarbejde, som nu skal i gang.

Fru Tove Lindbo Larsen spurgte, om det ikke kunne være sådan, at spørgsmålet om fortsættelse efter første år blev behandlet i et fællesudvalg inden behandling i lærerrådet. Dertil vil jeg gerne sige, at det har jeg sådan set ikke noget imod, hvis de studerende ellers ønsker det. Det er jo sådan på de øvrige seminarieområder, at de gældende regler om bortvisning indebærer, at den pågældende elev, muligvis med en bisidder, kan møde for lærerrådet og gøre rede for sine synspunkter, og det er vel alt i alt betænkeligt at indføre en ordning, hvorigenem man tvinger den elev, der skal bortvises, til at involvere studiefællerne i de problemer, der ligger bag bortvisningen, hvis ikke den pågældende selv ønsker det. Men også det kan vi naturligvis se på i udvalgsarbejdet.

Endvidere rejste fru Tove Lindbo Larsen spørgsmålet om, hvorvidt det ville være hensigtsmæssigt, at ordet „ernæring“ blev medtaget i selve formålsparagraffen, § 1. Det er jo sådan, at ernæringslære er et basisfag i husholdningslæreruddannelsen, og det er også tænkt som sådant i den nye uddannelse. Faget er følgelig nævnt blandt uddannelsens fag i § 5, stk. 1. Men ernæringsspørgsmål må opfattes som en naturlig del af begreberne husholdnings- og forbruger-spørgsmål, og jeg mener, at det ville medføre en noget misvisende begrænsning af disse begrebers indhold, hvis ernæringsspørgsmål nævntes sideordnet med dem. Men jeg forstod, at det, der var det væsentlige for fru Tove Lindbo Larsen, var at få understreget ernæringslærens betydning i uddannelsen, og det skulle vi nok være i stand til ved fælles hjælp at finde en formulering af i udvalgets betænkning.

Fru Gerda Møller beskæftigede sig meget med adgangsvejene til denne uddannelse, og det samme var tilfældet for fru Merete Bjørn Hanssen og også i nogen måde hr. Samuelsen. Det forstår jeg meget vel. Det har jeg også selv gjort, og derfor har jeg heller ikke kunnet acceptere et forslag om, at

[Undervisningsministeren.]

studentereksamen og HF skulle være de eneste adgangsveje til denne uddannelse. Det er vel den første lov, vi får — eller det første lovforslag, vi ser, jeg skal ikke foregribe begivenhedernes gang — hvor studentereksamen, HF og en faglig uddannelse er ligestillet som adgangsvej. Derfor forekommer nogle af de bemærkninger, der blev fremført om adgangsvejene mig en lille smule ejendommelige, ikke mindst fordi der derudover gives en generel bemyndigelse til at godkende optagelse også af andre ansøgere. Jeg kan forsikre for, at min holdning over for dette lovforslag under hele dets tilblivelseshistorie vil være den samme, når det gælder lovens administration, nemlig at disse bestemmelser om adgangsvejene ikke skal blive administreret således, at det skaber nye uddannelsesklofter. Tværtimod kan jeg forsikre, at der skal foregå en yderst liberal administration på dette område, og det er altså også det, der er tilsigtet med bestemmelserne og bemærkningerne, der er knyttet hertil. Hvis vi i fællesskab under udvalgsarbejdet, i betænkningen eller i form af ændringsforslag kan finde frem til formuleringer, der understreger dette, skal det møde overordentlig stor hjælpsomhed fra min side.

Jeg vil gerne understrege i anledning af nogle af fru Gerda Møllers bemærkninger, at uddannelsens varighed ikke i realiteten er forlænget; et halvt års forudgående husholdningsskoleophold er bortfaldet. Derfor er der heller ikke, som jeg synes fru Gerda Møller antog det i nogle bemærkninger, tale om merudgifter. Når der ikke er tale om merudgifter, mener jeg, at de pædagogiske hensyn må spille en afgørende rolle med hensyn til vurderingen af, hvor lang uddannelsen skal være. Men jeg er åben også over for en drøftelse af, om der skal være 3 eller 3½ års uddannelsestid. Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, har undervisningsministeriets oprindelige standpunkt været, at man burde begrænse sig til 3 år, men vi har forstået på de høringer, vi har haft, at man mente, at uddannelsen dermed blev lagt i en uhensigtsmæssig spændetrøje.

Med hensyn til en række pædagogiske spørgsmål, som fru Gerda Møller rejste, og som andre ordførere også var inde på, skal jeg sige, at jeg med stor interesse vil søge

disse spørgsmål yderligere belyst og drøftet under udvalgsarbejdet.

Til fru Merete Bjørn Hanssen skal jeg sige, at jeg, som det også fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, ingen som helst planer har om oprettelse af statsseminarier. Til spørgsmålet om, hvad man byggede forhåbningerne om en større tilslutning til disse uddannelser på, skal jeg kun sige, at jeg har forstået, at det er et skøn i uddannelsessektoren, at den forbedrede uddannelse, som forslaget indebærer, vil øge behovet. Jeg vil også selv antage, at det stærkt stigende behov for forbrugeroplysning rundt omkring i samfundet og også på de forskellige uddannelsesområder vil øge behovet på dette felt.

Jeg forstod, at det var afgørende for fru Merete Bjørn Hanssen, om jeg ville bidrage til en belysning af, hvorvidt der måtte være et behov for koordinering med andre uddannelser ud over dem, der er tilgodeset i forslaget. Derfor skal jeg tilsige mit meget velvilige samarbejdskab i så henseende, og det er samtidig også et svar til et spørgsmål fra fru Kristine Heltberg.

Så havde fru Merete Bjørn Hanssen endelig et drilleri, som vel nok gik på en tidligere behandling af universitetsstyrelsesloven. Dertil vil jeg gerne sige, at med hensyn til § 13, stk. 2, som det drejer sig om, har jeg aldrig ment, at der kunne være noget i vejen for, at det offentlige fastlagde råds sammensætning og beføjelser, heller ikke i universitetsstyrelsesloven. Derimod har jeg haft noget imod, at de studerende af statsmagten skulle have fastlagt deres valg- og repræsentationsregler. Dette drilleri bed altså ikke rigtig.

Hr. Samuelson bad om, at vi i udvalget fik lejlighed til at få belyst nøjere det faglige niveau, som tænkes krævet for de enkelte discipliner, og vi skal udfolde store anstrengelser for at tilfredsstille hr. Samuelson på dette punkt.

Så blev der endelig rejst spørgsmålet om anvendelsen i folkeskolen, og det vil jeg godt gøre nogle bemærkninger om, for jeg synes, det trænger til, at vi kigger lidt på det.

Det er jo sådan, at efter folkeskolelovens § 23 skal man for at kunne overtage undervisningen i folkeskolen have gennemført uddannelsen til lærer i folkeskolen. Herudo-

[Undervisningsministeren.]

ver er det dog fastsat, at ved skoler, hvor tjenestemandsansatte lærere eller timelærere ikke kan påtage sig undervisningen i alle de fag, som undervisningsplanen omfatter, kan der med amtsrådets godkendelse ansættes faglærere med særlig uddannelse. På dette grundlag anvendes også folk med husholdningslærerindeuddannelse i ret betydeligt omfang til at give undervisning i folkeskolen, men altså som faglærere eller årsvikarer eller gennem anden løsere ansættelsesform.

Bestemmelsen i § 1 i bekendtgørelsen af 28. oktober 1960 om husholdningsseminariernes formål, hvorefter dette er at uddanne husholdningslærerinder og lærere bl. a. til undervisning til husgerning i folkeskolen, har derfor i relation i hvert fald til fastansættelse ikke haft tilstrækkelig baggrund i folkeskolelovens bestemmelser om uddannelsesmæssige krav for ansættelse i folkeskolen. Bestemmelsen har været mere generelt udformet, end der har været dæknin-
gen for.

Men jeg vil gerne understrege, at der ikke med dette forslag sker nogen indskrænkning i den hidtidige praksis. Jeg ville også mene, at spørgsmålet om en eventuel ændring af grundlaget for anvendelse af husholdningslærere til undervisning i husgerning i folkeskolen næppe bør søges løst isoleret i forbindelse med behandlingen af dette forslag, men vel så vidt muligt bør søges løst som led i løsningen af det generelle spørgsmål om mulighederne og vilkårene for anvendelse i folkeskolen af lærerkræfter, der ikke er uddannet efter loven om uddannelse af lærere til folkeskolen. Udviklingen går vel i retning af at tage anden arbejdskraft ind, men samtidig er der naturligvis også en udvikling i retning af en større fagintegration, som kan vanskeliggøre det.

Men også det kan der vel være mulighed for at se på under udvalgsarbejdet sammen med det sidste spørgsmål, som fru Kristine Heltberg nævnte, nemlig oplysninger om den praktiske side af uddannelsen ud over dem, der er indeholdt i bemærkningerne.

Tove Lindbo Larsen: Fru Gerda Møller nævnte, at al praktikken i forbindelse med uddannelse af husholdningslærere var ved at forsvinde med dette lovforslag. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at det er ikke tilfældet;

der er allerede nu adskillige timer på planen for uddannelse i praktik på seminarierne. Men når man har ønsket, at det skulle falde bort forud for seminarietiden, skyldes det, som det også er nævnt i bemærkningerne i lovforslaget, og som jeg selv nævnte, at man har forvaltet dette år særdeles forskelligt, sådan at når de studerende kom til seminariet, var niveauet særdeles forskelligt. Derfor havde man ingen nytte af dette år. Der-
til kommer også, at man med den udvikling, der er i vort samfund, har vanskeligheder ved at finde lærepladser, hvilket fru Gerda Møller selv nævnte.

Jeg har lyst til også at sige, at det behov for husholdningslærere, man kan forvente i fremtiden, sikkert ligger på et andet sted, end vi har set det i de sidste 20 år. Vi må forvente en ændring af samfundet og dermed også af opgaverne for husholdningslærere. Jeg lægger megen vægt på, at det bliver en stor del husholdningslærere, der vil blive beskæftiget med oplysningsarbejde, ikke mindst på forbrugerområdet, men også på det ernæringsmæssige område. Jeg vil også gerne understrege, at der i øjeblikket i sundhedsvæsenet ligger et forslag til overvejelse om en klinisk diætassistentuddannelse. Det er en overbygning, der kræver, at man har indsigt på det ernæringsmæssige område, og det mener jeg at dette lovforslag tilgodeser.

Jeg vil endelig nævne, at man i husholdningslærernes faglige organisation har beskæftiget sig stærkt med det nuancerede område for beskæftigelsen. Man har haft møde med erhvervene, hvor de har udtrykt, at de lagde megen vægt på alsidigheden og på det pædagogiske i uddannelsen.

Jeg tror, vi nu får en bedre uddannelse af husholdningslærere, og jeg vil glæde mig til et positivt arbejde i udvalget.

Gerda Møller: Må jeg begynde med at sige til fru Tove Lindbo Larsen, at jeg netop nævnte i min ordførertale, at til trods for de forskellige niveauer på de forskellige husholdningsskoler mener jeg alligevel, at det vil være praktisk fortsat at lægge noget af den praktiske uddannelse dér.

Når jeg kommer herop, var det egentlig for at udtrykke min tilfredshed over for undervisningsministeren med hensyn til hans indstilling over for den kritik af forsla-

[Gerda Møller.]

get, som jeg selv kom med, og over den fordomsfri måde, hvorpå ministeren har givet tilsagn om i udvalget at ville behandle de synspunkter, jeg og visse andre har fremført. Det kan så håbes, at vi når frem til eller nærmere til det resultat, som vi gerne vil have ud af denne uddannelse.

Jeg var også tilfreds med den fordomsfri indstilling, ministeren havde med hensyn til adgangskriteriet. Men det falder ligesom ikke rigtig i tråd med bemærkningerne, for man kan jo ikke, når man kigger på bemærkningerne, lade være at lægge mærke til, at det ikke alene er studentereksamen. Der står:

„Hvilke supplerende prøver og kurser det kan blive nødvendigt at stille krav om som tillæg til såvel disse uddannelser som til studentereksamen og højere forberedelseseksamen med visse fagkombinationer, vil først kunne angives detaljeret . . .“

Det vil altså sige, at i visse tilfælde er en studentereksamen ikke tilstrækkelig, så vidt jeg kan læse af bemærkningerne. Det må gøre én betænkelig.

Merete Bjørn Hanssen: Jeg vil også gerne sige ministeren tak for den indstilling, der kom til udtryk i hans svartale på ordførertalerne. Men når ministeren nævner, at han havde opfattet det sådan, at det for mig var en afgørende forudsætning, at der blev kigget på koordineringsproblemet, vil jeg gerne lige have lov til at præcisere, at vi ikke bare skal kigge på det, men også helst have gjort noget ved det i forbindelse med lovforslaget.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Til fru Merete Bjørn Hanssen skal jeg sige, at jeg øjensynlig ikke har udtrykt mig tilstrækkelig klart. Jeg forstår udmærket, at det ikke er nok at kigge på det.

Til fru Gerda Møllers bemærkning om de supplerende kurser kan jeg sige, at disse formuleringer hænger noget sammen med, at der er indføjet denne bestemmelse om, at også faglige uddannelser kan give adgang til denne uddannelse — og i øvrigt også andre uddannelser — og at andre adgangsveje kan komme på tale efter ministerens nærmere bestemmelse. Da kan man jo bringe sig i den situation, at det kan være fornuftigt at etablere et suppleringskursus i

forhold til disse uddannelser. Man må dog erkende, at også for studentereksamens vedkommende kan der være nogle faglige discipliner, som man mangler, og jeg synes, det ville være urigtigt at diskriminere imellem studentereksamen og faglige uddannelser ved at kræve, at det, der manglede, skulle suppleres for den, der havde den faglige uddannelse, mens den, der havde en studentereksamen, ikke skulle mødes med et tilsvarende krav om en supplerling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til udvalget for undervisning og uddannelse. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om uddannelse af maskinister og maskinmestre.

(Lovforslaget (nr. 198) findes i tillæg A. sp. 3193, fremsættelsen i tidenden sp. 3577).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Erik Andersen (Fr.borg amt): Dette lovforslag er en konsekvens af en teknologisk udvikling, der har berørt skibsmaskineriet overordentlig stærkt. Alene af den grund kunne det være nødvendigt at foretage ændringer i loven, men derudover har der også været en anden drivkraft bag ønsket om en lovrevision eller forslag til en helt ny lov, nemlig det forhold, at tilgangen til maskinist- og maskinmesteruddannelsen, som den hidtil har været administreret, ikke har været tilstrækkelig til at forsyne skibsfarten og de installationer på land, der har brug for en maskinmester.

Lovforslaget følger nøje den betænkning, der er udarbejdet af et udvalg, der blev nedsat i 1967. Den eneste ændring er vistnok, at lovens ikrafttrædelsesdato er ændret i forhold til betænkningens udkastet.

Et væsentligt princip i forslaget er, at